

Az akadémiai tudományos díjak új rendszere

A díjak az adományozótól meghatározottan különbözőek: *állami, közéleti vagy szakmai díjak*. (A szovjet rendszerben — nemcsak Magyarországon — ismeretes módon ezek az értékelési szempontok keveredtek. És így a díjak *jellege* is keveredett.)

Az MTA díjrendszere szakmai díjrendszer. Mai formájában az 1960-as évektől alakult ki. Az Akadémia vezetőinek és tagsága józanságának köszönhetően alapjaiban megőrizte történelmileg kialakult szakmai jellegét.

A díjaknak (ösztöndíjaknak) sajátos szerepük van a *szakmai testületek esetében*: a szakmai értékelés, az odaítélés folyamata (javaslattevés, odaítélés) a szakmai társas élet része. A közösségi összetartó szálak erősítése is. A díjak odaítélése során kialakult viták — ha mégoly személyre szólóak is — alkalmat adnak szakmai számvetésre, összemérésre és közösen kialakítható *szakmai és etikai normatívák* létrehozására...

A szakmai testület esetében a díj kiosztása különleges *esemény*: az egymás iránti elismerés, a másik iránti érdeklődés ünnepe is. (Akadémiai életünkben másfél százada mindig kiemelkedő esemény volt a díjak kiosztása.) Ezért is az új díjrendszer formálásánál különösen ügyelni kell arra, hogy milyen közönség előtt, milyen alkalommal adjuk át a díjakat. A csak a szakmai testület (osztály, elnökség) által és csak a kutatómunkáért adományozott díjakat kívánatos szakmai fórumokon — közgyűlések, osztályülések — átadni.

Ugyanakkor a díjak (ösztöndíjak) odaítélése a *tudomány és társadalom* kapcsolatrendszerének egyik eseménye is. Megmutat(hat)ja a társadalomnak (azon belül a politikai és üzleti elitnek) a tudomány társadalmi hasznosságát. Akadémiánk esetében fokozottan segítheti a *nyitott Akadémia* elvének érvényesülését. Ez azt jelenti: az Akadémia zárt, elitista intézmény, de a kutatói gondolkodás és a kutatásszervezet fejlődése érdekében állandó kapcsolatot kíván fenntartani a társadalommal. Ugyanakkor a társadalommal el akarja fogadtatni, hogy a társadalom érdekében „ilyen”.

I. Akadémiánk új helyzetben

Akadémiánk alakuló új arculata, az 1990 óta felgyorsult új társadalmi-gazdasági folyamatok tudomásulvétele szükségessé teszi intézményünk minden részletének felülvizsgálatát, így az *akadémiai díjak rendszerének* áttekintését is.

Dijaink felülvizsgálata során ugyanazt az alapelvet követjük, mint az elmúlt esztendőknél más esetekben is: határozottan kell céljainkat, szervezetünket a változó idők igényéhez igazítani, ugyanakkor a múlt minden használható építőelemét fel kell használni az újjáépítéshez.

Hogyan helyezkednek el az MTA által kiírt és odaítélt díjak a hazai tudományos és kulturális díjak között?

1) Magyarországon 1989-től fokozatosan megújult az állami díjrendszer. Új díjakat alapítottak, amelyek a demokratikus berendezkedéshez, az új társadalmi — politikai, kulturális — célokhoz igazodnak. Ez a díjak rendszerén belül új presztízs-hierarchiát hívott életre, s megnövelte az anyagi megbecsülés jelentőségét az állami díjrendszeren belül.

2) Dinamikusan tört előre 1989 óta a civil szféra a kulturális-tudományos életben, ami a díjak alapításában is megmutatkozott. Alapítványi, vállalkozói, egyesületi díjak jelentek meg. Ez örvendetes, de ugyanakkor ellentmondásos jelenségeket is előidéz. Az állami és civil szféra díjainak céljai nemegyszer hasonlóak, célzottjai pedig többnyire ugyanabból a körből kerülnek ki. A díjak számának túltengéséről és ezzel erkölcsi értékük devalválódásáról is beszélnek. De megindult a díjak erkölcsi értékének devalválódása azért is, mert az állami díjak adományozása túl gyakorta igazodik a gyorsan változó politikai hatalmi viszonyokhoz. 1989 után differenciálódott a díjak *jellege* is. Elismerés (jutalom) és ösztönzés (ösztöndíj) együtt vagy külön szerepelnek. (Az előbbi adóköteles, az utóbbi adómentes összeget tartalmaz.)

3) Az Akadémia díjrendszere még változatlan annyiban, hogy megmaradt az akadémiai díjak erkölcsi-szakmai presztízse, mert 1989 után sem szolgáltatták ki ezeket a gyorsan változó politikai viszonyoknak. Ezt a továbbiakban is feltétlenül meg kell őrizni. Komikusan összezsugorodott azonban e díjak pénzügyi támogatottsága. Ezen változtatni kell. És változatlan az akadémiai díjak *jellege* is: csak jutalmak. Ezen a jellegen is indokolt változtatni.

4) Új típusú díjak keletkeztek 1997-98-ban Akadémiánkon. Megjelentek a szponzorok, nagyvállalatok által az Akadémiához telepített, adományozott díjak. Ez annak a folyamatnak az eredménye, amelyet épp az Akadémia vezetése indított el a magyar tudományos- és közéletben: a vállalkozói társadalom és a kutatói szféra új típusú kapcsolatrendszerének kifermálását. E díjak összegét a szponzorok az 1997-ben — részben e célból — létrehívott Arany János Közalapítványba fizetik be, e díjakat javasoljuk vagy „Akadémiai Alapítványi Díj”-nak vagy „Akadémiára bízott díj”-nak elnevezni. Míg a hagyományosan kiírt — de jellegükben és dotálásukban változó — akadémiai díjak neve maradna „Az MTA díjai”.

Mindezeket összegezve: szükségesnek látszik felülvizsgálni az Akadémia által kiosztott vagy Akadémiánkhoz kötődő díjak jellegét, anyagi támogatottságának mértékét. Szükséges az akadémiai díjak új rendszerét úgy meghatározni, hogy tekintettel legyünk az egyéb — állami, közéleti, szakmai — díjakra. — És végül szükséges immáron a két díjtípus egymáshoz való viszonyát pontosan megfogalmazni. Mindenekelőtt rögzíteni a díjak *állandóságát-időlegességét, célját-jellegét, az odaítélés fórumát és a díjak pénzügyi forrását.*

II. A díjak két típusa

Javaslatunk szerint 1999-től az akadémiai díjaknak két típusát különböztetjük meg:

1) Az MTA díjai, 2) Akadémiára bízott díjak.

1) Az MTA díjai

A díjak e csoportjába tartoznak lényegében az elmúlt 30 esztendőben kialakult díjak (Aranyérem, Akadémia Elnökségi Díj, Eötvös József Koszorú, Pro Scientia érem, Újságírói Díj, Fiatal Kutatók Díja). E díjak a szűkebb kutatói közösség valamelyik tagja (vagy munkacsoportja) elismerésére szolgálnak. (Kivéve az újságírói és a fiatal kutatói díjakat.) Az MTA díjait az *osztályok javaslata* alapján az *Elnökség* ítéli oda. (Kivéve a Pro Scientia és a Fiatal Kutatók Díjait.) A tervezett változtatás: *emelfük* általában a *díjak anyagi támogatását* és változtassunk a *díjak jellegén*. E díjak részben *jutalom jellegűek*, részben *ösztöndíj jellegűek*. Így a díjak részben *elismerést* (jutalom), részben *ösztönzést* (ösztöndíj) jelentenek.

Az *anyagi támogatás* általános emelése feltehetően nem kíván erősebb indoklást. Igaz, hogy az akadémiai díj elsősorban erkölcsi elismerés, de Akadémiánk múltja bizonyítja: e díjak valamikor az erkölcsi elismerés mellett jelentős kutatástámogatást is nyújtottak: nem-

csak az eddigi munkát elismerő *jutalmak*, de egyben *ösztönzők* is voltak. Korosztálytól függetlenül — legalábbis adott időre — serkenteni kívánták a kutatások folytatását.

1949 előtt az egyes díjak, jutalmak (pl. Marczibányi) nemcsak erkölcsi, de olyan mértékű anyagi elismerést is jelentettek, hogy a nagyobb összegű díjak meghaladták a kutató egyéves teljes jövedelmét. Ezzel a díjat kiírók mintegy könnyítették is a munkának a folytatását. (Vagyis mai kifejezéssel élve: a díjakban benne rejtett a *jutalom* és egy időben az *ösztöndíj* jelleg is.) A szovjet rendszerben ez megszűnt. Az 1960-as évektől szilárdult meg a jelenleg is érvényes díjrendszer. Ez kezdetben — igaz, szerényebb anyagi keretek között — még mindig számottevő anyagi juttatást adott. Később azonban, a 80-as években, a díjak nem követték az inflációt és így a díjak jellege is megváltozott: szinte csakis erkölcsi elismerést jelentő jutalomná váltak. A polgári adórendszer bevezetése (1988) után e díjakat nem mentesítették sem a közterhek, sem a személyi jövedelemadó alól. Az Akadémia pedig nem látta szükségesnek díjainak ártértékelését. Így a díjazott számára az akadémiai díj nem tette lehetővé semmiféle jövőre vonatkozó munkaterv megalapozását.

„Az MTA díjai”-nak reformja során tehát ajánlatos közelíteni az 1949 előtti díjrendszer jellegéhez. „Az MTA díja” legyen részben *jutalom* (az eddigi munka elismerése) és legyen részben *ösztöndíj* (legyen adómentes összeg a következő hónapok vagy év kutatásaihoz). Azaz jelentsen bizonyos, a mellékfoglalkozásoktól mentesítő anyagi ösztönzést is.

Az akadémiai díjak *forrása* kettős: a jutalom forrása az akadémiai *költségvetés*, az ösztönzés (ösztöndíj) forrása az Arany János *Közalapítvány*.

Az Arany János Közalapítvány létrehozásának három célja volt. Az egyik cél: segítse a vállalkozói és kutatói szféra közeledését. Az Akadémiához rendelt vállalati pénzüsszegek fogadására alkalmas szervezetet hoztunk így létre. A második cél: az osztályok, a diszciplínák önszerveződésének segítése. A közalapítvány ugyanis szakkuratóriumokból épül fel. Ezen szakkuratóriumok mind jobban igazodnak egy-egy akadémiai osztályhoz, illetve azokon belül diszciplínákhoz. Ösztönözni kívánjuk az osztályokat, hogy növeljék aktivitásukat a versenyszféra irányába. Hívjanak létre a vállalkozói szférával közösen díjakat, ösztöndíjakat, amelyeket a külső alapítóval közösen alkotott szakkuratóriumok ítélnék oda. A közalapítvány harmadik célja: az akadémiai díjrendszer reformjának segítése, az akadémiai díjak jellegének átalakítása. A közalapítványban költségvetési eredetű díj helyezhető el és az ösztöndíjra is használható.

A közalapítvány tehát része az akadémiai reform tudománypolitikai célrendszerének.

Az MTA díjainak anyagi támogatottságát az Elnökség határozza meg.

Az Akadémiai díjak kiosztásának *időpontja és helye a közgyűlés*. Kivételt képez a Fiala Kutatók Díja, amelyet javaslatunk szerint március 15-én (körül) és az Újságírói Díj, amelyet a Tudomány Napján osztanak ki.

2) Akadémiára bízott díjak

A Magyar Tudományos Akadémia mint a hazai kutatók civil szervezete feladatának tartja azt, hogy a köztestületbe tömörült kutatók igyekezzenek bővíteni a tudományos kutatást, valamint a kutatást használó szférák kapcsolatrendszerét.

E kapcsolatrendszer az elmúlt évtizedben meggyengült. A már privatizált nagyvállalatok a korábbi vállalati-kiadói megrendelések töredékével keresik fel a hazai kutatóbázist. A távolmaradás alapja nemegyszer az egymást nem ismerés. A közelebbi hozás tudománypolitikai érdek. De tudománypolitikai érdek az is, hogy a legújabb termelési-társadalmi kihívásokat a vállalkozói-kiadói szféra közvetítse a kutatóbázis felé. És ezt a közéleti szándékot jelezte a vállalkozói szférához intézett felhívás is (1997).

Az Akadémia ezen újabb céljait felismerve, 1997–98 folyamán több magánszemély és a tudományt szponzoráló magánintézmény, valamint vállalat alapított a Magyar Tudományos Akadémiához rendelt díját. (Az iderendelt díjak összege 1997–98-ban — Somogy Imre díját nem számítva — 45 millió forint volt.) A pénzüsszeget az Arany János Közalapítványba fizetik be. (Ezért nevezhetjük azokat „alapítványi” díjaknak, vagy „Akadémiára bízott díjak”-nak, „Akadémiai Külső díjak”-nak.)

Az Alapítványi díj jellege: *ösztöndíj*. Az alapító ösztönözni kívánja az általa fontosnak tartott területen a kutatást. Vagy kutatási területet, vagy konkrét célt határoz meg. Az Arany János Közalapítvány kötelezi magát, hogy az akadémiai osztályokkal és az alapítóval együttműködve szakkuratóriumokat hív létre a díj odaítélésére.

A szakkuratóriumban helyet kap az Akadémia (osztály) és az alapító képviselője. Elnökét közös megegyezés alapján az Akadémia tagjai sorából választják.

Az „Alapítványi díj” *forrása* csakis az Arany János Közalapítvány pénzkészlete: az Alapítványba befizetett vagy az Alapítvány által kigazdálkodott pénzeszköz.

A díjak (ösztöndíjak) mértékét az alapító, illetve a Közalapítvány határozza meg. Az Alapítványi díjak évkörét (egy, illetve több esztendő) az alapító, illetve a Közalapítvány szerződésben határozza meg.

Az új típusú díjak első bemutatása a Magyar Tudomány Napján, 1998. november 3-án történt és egyértelműen pozitív visszhangot váltott ki mind a vállalkozói, mind a kutatói szférában. Csak ezen első alkalommal több, mint 15 millió forint értékben kaptak kutatóink külső forrásból díjakat, ösztöndíjakat.

Mivel e díjak a kutatás és társadalom (termelés, oktatás, közművelődés) kapcsolatrendszerét igyekeznek fejleszteni, kiosztásuk időpontja a Magyar Tudomány Napja. (Kivételt képeznek a fiatal kutatók számára tett alapítványi díjak. Azokat — az akadémiai Fiatal Kutatók Díjához hasonlóan — március 15-én (körül) osztják ki.)

Elképzelhetőnek tartjuk, hogy a díjátadások fórumai szaporodjanak. A *Közgyűlés* (osztályülés) és a *Magyar Tudomány Napja* mellett megjelenik egy harmadik típusú fórum: az *évfordulók napja*. Ekkor csak bizonyos díjak odaítélésére hívunk létre (első-sorban szakmai évfordulókhoz köthető) ünnepséget. (Pl. Bolyai Farkas Nemzetközi Matematikai Díj, Bolyai Tudományos Díj stb.) Így nemcsak a díjaknak, de a díjkiosztás fórumainak is új rendszere alakulhat ki. De ez már a következő évek folytonos korrekciójának lehet tárgya.

Glutz Ferenc

III. Az egyes díjak leírása

1) Az MTA díjai:

1. Akadémiai Aranyérem

Az Akadémiai Aranyérem kitüntetést az MTA elnöke hozta létre a 10/1960. MTA utasításával.

Adományozó: az MTA Elnöksége

A díjat az Akadémia elnöke adja át a májusi rendes közgyűlésen.

A tudományos osztályok tesznek javaslatot január közepéig az Elnökség által kiküldött alkalmi bizottság számára, amely javaslatát március közepéig az MTA Elnöksége elé terjeszti döntésre. Az Elnökség évente egy kitüntetést adományoz az Akadémia tagjai számára, kiemelkedő tudományos, tudományos közéleti, tudománypolitikai és tudomány szervezői tevékenység elismeréseként. A kitüntetéssel díszoklevél és az elnevezésnek megfelelően egy 14 karátos aranyból készített, kb. 40 g súlyú érem jár.

Javaslat:

Aranyérem (értéke: 2 millió forint)

Fedezet: Költségvetés + Arany János Közalapítvány

2. Eötvös József Koszorú

A kitüntetést az Akadémia a tudomány doktorai közül azoknak adja, akik kiemelkedő tudományos életművük alapján rászolgáltak arra, hogy célzott kutatási támogatásban részesüljenek.

Adományozó: Az MTA Elnöksége.

Az Elnökség döntését az elnökségi ad hoc bizottság előterjesztése alapján hozza meg. A kitüntetés díszoklevélből és ezüstéremből áll. Évente az elnökség határozata szerint legfeljebb hat kitüntetés adható.

Javaslat:

Átadása a Magyar Tudomány Napján legyen.

A kitüntetés nettó 500 000 forint ösztöndíjjal járjon.

Fedezet: Költségvetés + Arany János Közalapítvány

3. Akadémiai Újságírói Díj

Az MTA Elnöksége a 11/1985. sz. határozatával alapított Akadémiai Újságírói Díjat a magyar tudomány eredményeinek népszerűsítése és problémáinak feltárása terén a hazai és a külföldi sajtóban, valamint más tömegtájékoztatói eszközök terén kifejtett kiemelkedő újságírói, riporterri tevékenység elismeréseként. A tudományos osztályok, a tudományági fősztályok és a Sajtótitkárság által az Elnökség által kiküldött alkalmi bizottság számára tett javaslat alapján ítéli oda. A díjban évente két újságíró részesül.

A díj díszoklevélből áll.

A díjat az Akadémia elnöke adja át a májusi rendes közgyűlésen.

Javaslat:

A díj összege: 100 000 forint.

Az átadás ideje a Magyar Tudomány Napján legyen.

Fedezet: Költségvetés + Arany János Közalapítvány

4. Pro Scientia Hungarica érem

Az Elnökség 1991-ben, az 54/1991. sz. határozatával a magyarországi tudományos életet a Magyar Tudományos Akadémia forrásainak jelentős bővítésével támogató személyiségek elismeréseként hozta létre a „Pro Scientia Hungarica” érmet.

Az érem egy fokozatú, odaiteléséről az MTA Elnöksége — az adomány összegét és közhasznúságát mérlegelve — eseti javaslat alapján dönt.

5. Akadémiai Díj

Az Akadémiai Díjat az Elnökség 1960-ban alapította.

Az MTA Elnöksége az utolsó öt évben elért és már értékelhető tudományos visszhangot kiváltó, konkrét egyéni vagy kollektív kutatási eredmény, szakkönyv elismerésére adományozza évente 10–12 személynek vagy tudományos csoportnak. A díjra, a tudományos osztályok javaslata alapján, az Elnökség által kiküldött alkalmi bizottság tesz javaslatot.

A kitüntetéssel díszoklevél, érem jár.

Az Akadémiai díjhoz 300 000 forint ösztöndíj járul. (Megosztott díj esetén is.)

Fedezet: Költségvetés + Arany János Közalapítvány

6. Bolyai János Nemzetközi Matematikai Díj

A díj összege: 25 000 USA-dollár.

Fedezet: 1999-ben General Electric, 2005-ben: költségvetés + Arany János Közalapítvány. A díjazottra vonatkozó javaslatot a Matematikai Tudományok Osztálya teszi.

2) Akadémiára bízott díjak:

Az Alapítványi Díjat az alapító által meghatározott tudományterületen ítelik oda. Ezért az alábbi leírás az 1998-99. évi helyzetet rögzíti.

1. Arany János Közalapítvány Nagydíja

A közalapítványi nagydíjat évente 3–5 személy kaphatja életmű eredményeinek elismeréseként, beleértve az iskolateremtő és utánpótlás-nevelő tevékenységet.

A Közalapítványi Nagydíjhoz nettó 700 000 forint ösztöndíj járul.

2. A tudományos osztályok és a Közalapítvány szakkuratóriumainak döntési körébe tartozó díjak

I. Osztály, Munkácsy Bernát-díj

Peter Munk által alapított díj a Magyarországon vagy határainkon túli a magyar nyelvészeti kutatások terén maradandót alkotó tudósok részére. Az ösztöndíj összege: 10 000 dollár.

II. Osztály, Ránki György-díj

Az Arany János Közalapítvány Szakkuratóriumának díja, melyre a javaslatot a tudományos osztály teszi meg. Az ösztöndíj összege: nettó 300 000 forint.

III. Osztály, Bolyai Farkas Matematikai Díj

Az Arany János Közalapítvány Szakkuratóriumának díja, melyre a javaslatot a tudományos osztály teszi meg. Az ösztöndíj összege: nettó 300 000 forint.

IV. Osztály, Darányi Ignác-díj

Az Arany János Közalapítvány Szakkuratóriumának díja, melyre a javaslatot a tudományos osztály teszi meg. Az ösztöndíj összege: nettó 300 000 forint.

V. Osztály, Szentágothai János-díj

Az Arany János Közalapítvány Szakkuratóriumának díja, melyre a javaslatot a tudományos osztály teszi meg.

Az ösztöndíj összege: nettó 300 000 forint.

VI. Osztály, Steindl Imre-díj

Peter Munk által alapított díj, amely olyan magyar vagy külföldi építészek jutalmazására szolgál, akik kiemelkedő jelentőségű magyarországi építményt hoztak létre.

Az ösztöndíj összege: 10 000 dollár.

VII. Osztály, Oláh György-díj

A díjat Oláh György Nobel-díjas tudós alapította. Az Arany János Közalapítvány Szakkuratóriuma adományozza. A díj összegéül az alapító 40 000 dolláros alapítványának évi kamata szolgál.

VIII. Osztály, Straub F. Brúnó-díj

Az Arany János Közalapítvány Szakkuratóriumának díja, melyre a javaslatot a tudományos osztály teszi meg.

Az ösztöndíj összege: nettó 300 000 forint.

IX. Osztály, Andorka Rudolf-díj

Az Arany János Közalapítvány Szakkuratóriumának díja, melyre a javaslatot a tudományos osztály teszi meg.

Az ösztöndíj összege: nettó 300 000 forint.

X. Osztály, MOL Tudományos Díj (név meghatározás alatt)

A díjat a MOL Rt. alapította, amelynek összege évi 1 millió forint.

XI. Osztály, Paksi Atomerőmű Rt. Díja (név meghatározás alatt.)

A Paksi Atomerőmű Rt. által alapított díj, összege évi 1 millió forint.

3. Bolyai Tudományos Díj

Somody Imre és társai alapította díj. Összege: 50 000 dollár. Kiosztják: kétévente.

A díjat az MTA és az Alapítók által alapított kuratórium ítéli oda, amelynek elnöke az MTA mindenkori elnöke. A díjjal kapcsolatos törvényalkotás folyamatban van.

4. Vállalkozók a fiatal kutatókért

A General Electric 75 000 dolláros ösztöndíjrendszere az 1999—2000. évre. A 11 osztály egy-egy évre 1—1 fiatal kutatónak ítélhet oda 3000—3000 dolláros ösztöndíjat.

3) A tudományos osztályok által kezelt díjak

Alexits György-díj

A díjat Alexits Györgyné alapította és először 1984-ben ítelték oda.

A díj az Alexits György által elsősorban művelt tudományág, az analízis és annak alkalmazása területén elért kimagasló tudományos eredményekért ítélhető oda.

A díj odaítélése a Matematikai Tudományok Osztálya grémiumának feladata. Évente egy díjat adnak át. A díjjal járó pénzjutalom 40 000 Ft.

Erdős Pál-díj

A díjat Erdős Pál alapította, és először 1973-ban osztották ki.

A díjat elsősorban fiatal matematikusnak ítéli oda a Matematikai Tudományok Osztálya által alkalmanként kijelölt bizottság az elbírálás előtti 3 év folyamán elért teljesítményért. Évente egy díj adható.

A díjjal járó pénzjutalom 40 000 Ft.

Zemplén Géza-díj

Az 1983-ban alapított díjat (évente egy fődíj és egy díj) azok a kutatók nyerhetik el — jelölés vagy pályázat alapján —, akik a szintetikus szerves kémia területén kimagasló teljesítményt nyújtottak. A díjban 40 év alatti kutatók részesülhetnek, míg a fődíj odaítélésére ez a megkötés nem vonatkozik.

A díj alapítói: Magyar Tudományos Akadémia, Ipari Minisztérium, Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság, Budapesti Műszaki Egyetem, Magyar Gyógyszeripari Egyesülés, Magyar Kémikusok Egyesülete. A díjat az MTA gondozza. A díjak összegét az alapítók fedezik. A díj összege évente változó, a kuratórium által meghatározott összeg, amelyet a társalapítók évente utalnak át.

Novicardin-díj

A Kémiai Tudományok Osztálya által 1984-ben alapított díjat évente egy alkalommal osztják ki a kémiai tudományok — ezen belül a flavonoid-kémiai —, illetve az orvosi tudományok területén a Novicardin vizsgálatát, vagy a rákbetegség gyógyítását szolgáló gyógyszerek kutatását végző szakemberek elismerésére. A díj összege az alaptőke hozadéka. Az alaptőke 365 203 Ft.

Varga József-díj

1990-ben az Akadémia elnöksége 58/1990. számú határozatával hagyta jóvá a díj alapítását. Fokozatai: Varga József-érem, Varga József Díj, Műszaki Alkotói Díj, Egyetemi Díj(ak).

A díjat a Kémiai Tudományok Osztálya, valamint a NITROIL Vegyipari Termelő-Fejlesztő Vállalat, a Magyar Szénhidrogénipari Kutató-Fejlesztő Intézet, a Budapesti Műszaki Egyetem, a Veszprémi Egyetem és a Magyar Kémikusok Egyesülete alapította. A díjak átadására évente egy alkalommal kerül sor. A díjakat odaítélő kuratórium évente határozza meg, hogy milyen típusú elismerések adományozhatók, és azt is, hogy mekkora legyen az egyes díjak összege. (Alaptőke 1,5 millió Ft.)

Polányi Mihály-díj

Az MTA Elnöksége 63/1991. sz. határozatával járult hozzá, hogy a Kémiai Tudományok Osztálya a TUNGSRAM Rt.-vel együtt a díjat megalapítsa a fizikai kémia területén elért kiemelkedő nemzetközi jelentőségű hazai tudományos teljesítmény elismerésére. A díjnak két fokozata van: fődíj (korhatár nélkül ítélhető oda) és díj, amelynél a korhatár 35 év. A díjak átadására évente egy alkalommal kerül sor, a fődíj összege az alaptőke kamatának 2/3-a, a díj összege az alaptőke kamatának 1/3-a. Az alaptőke 500 000 Ft.

Ernst Jenő-díj, Ernst Jenő-pályadíj, Ernst Jenő-emlékérem

Mindhárom díj odaítéléséről az Ernst Jenő Alapítvány Kuratóriuma dönt.

A díj jelentős biofizikai tudományos teljesítményért ítélhető oda. A pályadíj elsősorban 35 éven aluli biofizikus kutatók számára meghirdetett pályázatra beküldött pályamunkák jutalmazására szolgál. Az emlékéremből két évente 1 darabot adnak ki azon biofizikus részére, aki a biofizika területén kiemelkedő kutató-, oktató- és szervező tevékenységet végzett.

Dr. Zólyomi Bálintné, Barna Piroska-emlékdíj

A díjban a növényökológia, ökológia, palynológia, florisztika, növényföldrajz és természetvédelem tudományterületein dolgozó, 35 éven aluli kutatók részesíthetők. Az emlékdíjra azok a kutatóhelyek tehetnek javaslatot, amelyek az említett tudományterületeken végzik kutatásaikat.

A díjat a Kuratórium ítéli oda. Az emlékdíjat minden év január 18-án ünnepélyes keretek között adják át, melynek összege nem haladhatja meg az Akadémiai díj mindenkori összegét.

Szádeczky-Kardoss Elemér Alapítvány és Ösztöndíj

Az Alapítvány Szádeczky-Kardoss akadémikus özvegyének végrendelete alapján került az Akadémiához, az Elnökség állásfoglalása alapján pedig a Földtudományok Osztályára. A Szádeczky-hagyaték értékesítésének kamataiból minden év szeptemberében osztályülésen kerül sor a díj kiosztására. A nyilvánosan meghirdetett pályázaton csak 40 évnél fiatalabb, földtudományokkal és bányászattal foglalkozó kutatók, oktatók, illetve egyetemi hallgatók vehetnek részt. A kamatok mértéke változó, évente 800–900 000 Ft összegű, amely felett a Földtudományok Osztálya akadémikusaiból álló, hét főnyi kuratórium rendelkezik.

Fizikai Díj

A Fizikai Díjat és ezen belül a fizikai fődíjat dr. Hegedűs Zoltán alapította 1987-ben. Az alapítóhoz csatlakozott a Központi Fizikai Kutatóintézet, az ELTE, az Atommagkutató Intézet és a Műszaki Fizikai Kutatóintézet. A díjat évente egyszer adják át ünnepélyes körülmények között, az Akadémia közgyűléséhez kapcsolódó tudományos ülésen. A fődíj összege 40 000 Ft, a két díj összege pedig egyenként 30 000 Ft.

Az Elnökség 1999. február 23-i ülésének határozata

- 1) Az Elnökség egyetért az akadémiai díjrendszer előterjesztett alapelveivel. Az 1999. évi Közgyűlésen már ezek érvényesüljenek.
- 2) A díjak költségvetési alapját a köztestületi kiadásokon belül kell tervezni.
- 3) A díjak új rendszeréhez szükséges jogi-szervezeti lépéseket az Elnöki Titkárság, az Arany János Közalapítvány Kuratóriuma, illetve a Jogi Főosztály sürgősen tegye meg.
- 4) Az Akadémiára bízott díjak adományozóival — ahol ez még nem történt meg — szerződés köttessék a díjak összegéről, évköréről, garanciavállalásáról és a szakkuratórium összetételéről.
- 5) A végrehajtásért felel az elnök és a főtítkár.